

**М. Петренко, канд. техн. наук; І. Скриннік ;
Д. Богатирьов, канд. техн. наук; М. Скриннік**

Кіровоградський національний технічний університет

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВПЛИВУ ОСНОВНИХ ПАРАМЕТРІВ НА ПРОЦЕС СУШІННЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В ЗЕРНОШУШАРЦІ КАСКАДНОГО ТИПУ

В статті наведено експериментальні дослідження і встановлені основні закономірності впливу параметрів зерносушарки каскадного типу на якісні показники роботи під час сушіння насіння в киплячому шарі.

M.Petrenko, I. Skrunnik, D.Bogatyrev, M.Skrunnik

RESULTS OF EXPERIMENTAL RESEARCHES OF INFLUENCING OF BASIC PARAMETERS ARE ON THE PROCESS OF DRYING OF CORN CULTURES IN THE GRAIN DRYER OF CASCADE TYPE

In the article experimental researches are resulted and basic conformities to the law of influencing of parameters of grain dryer of cascade type are set on the high-quality indexes of work during drying of seed in a boiling layer.

Сушіння зерна та насіння є основною технологічною операцією з приведення його в стійкий стан. Необхідність і своєчасність штучного сушіння зернових культур викликана підвищеною післязбиральною вологістю. До 80% врожаю усіх зернових культур, що поступають на хлібозбиральні підприємства або на господарські токи, мають підвищену вологість під час збирання до 35-45% і обов'язково потребують додаткового сушіння. Тому забезпечення стійкого збереження і стабілізація якості насіння можуть бути досягнуті тільки своєчасним, якісним та інтенсивним сушінням [1].

На сьогодні запропоновано багато технічних рішень для сушіння насіння за фізико-механічними властивостями. Але слід відзначити, що більшість з них не забезпечують агротехнічні вимоги або економічно не ефективні [2].

На кафедрі сільськогосподарського машинобудування Кіровоградського національного технічного університету розроблено конструкцію зерносушарки каскадного типу з попереднім прогріванням зерна [3].

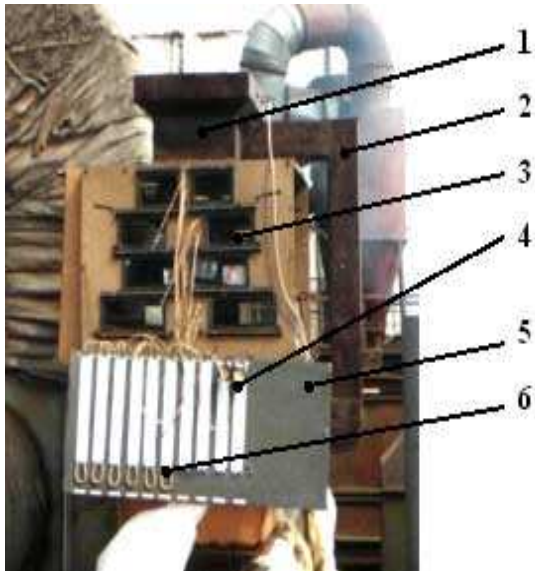
Мета дослідження полягає у визначенні основних закономірностей впливу параметрів зерносушарки каскадного типу на якісні показники роботи під час сушіння насіння в киплячому шарі з попереднім прогріванням.

Для дослідження впливу окремих факторів на цільові функції та знаходження оптимальних значень факторів було виготовлено експериментальну установку (рис. 1).

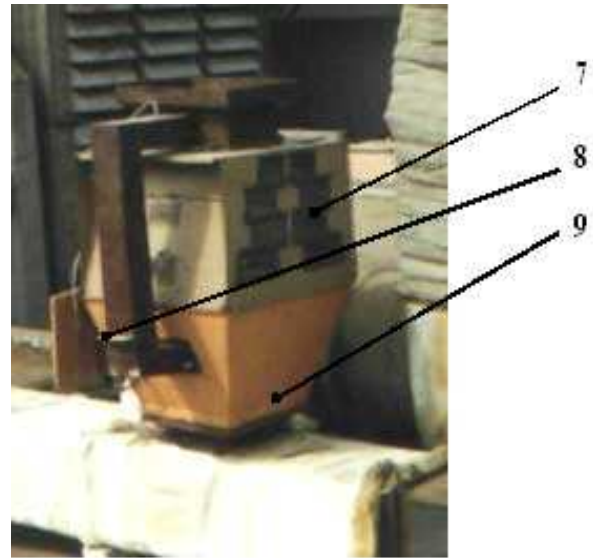
Виходячи з теоретичних досліджень, визначено, що чинниками, які впливають на параметри оптимізації, є:

- геометричні параметри: кут нахилу каскадів α ; товщина шару матеріалу h ;
- технологічні параметри: температура в сушарці t_1 і температура в трубі попереднього прогріву зерна t_2 ; тиск в сушарці P_1 і тиск в трубі попереднього прогріву P_2 .

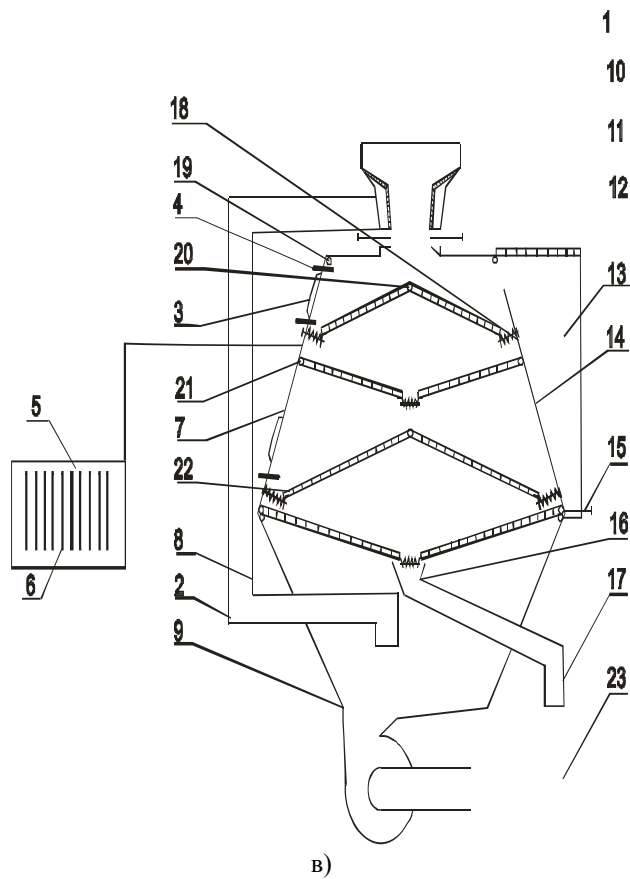
Параметричні обмеження, які є рівнями варіювання факторів, наведено в табл. 1.

а)

б)

в)

Рисунок 1 – Загальний вигляд експериментальної установки

а) вигляд спереду; б) вигляд ззаду; в) схема експериментальної установки;
 1-бункер;2-труба попереднього прогрівання;3-оглядові віконця;4-термометри;5-щит контроль-вимірювальних приладів;6-и подібні рідинні манометри;7-конфузор;8-шибер;9-дифузор;10-касета для попереднього прогріву зерна;11-шибер для подачі сирого зерна з касети попереднього підігрівання;12-сітки для виходу відпрацьованого агента сушки;13-осадова камера для легких домішок (фракцій);14-бокова регулююча стінка конфузора;15-шибер осадової камери;16-короб для сухого зерна;17- труба для виходу сухого зерна;18-регулюючі каскади з решетами для сушіння зерна;19-регулювальні пелюстки для проходження зерна з верхнього каскаду на нижній;20-шарніри для кріплення каскадів;21-шарніри для кріплення бокових стінок конфузора; 22-регулюючі пелюстки; 23-теплогенератор

Таблиця 1 - Рівні варіювання факторів

№ п.п.	Фактори		Рівні варіювання		Нульовий
	Найменування	Позначення	Верхній (+)	Нижній (-)	
1	Тиск в конфузорі P_1 , кПа	X_1	60	50	55
2	Тиск в трубопроводі попереднього прогрівання, P_2 , кПа	X_2	25	0	12,5
3	Температура агента сушки в конфузорі t_1 , $^{\circ}C$	X_3	130	110	120
4	Температура агента сушки в трубопроводі попереднього прогрівання, t_2 , $^{\circ}C$	X_4	50	0	25
5	Товщина шару матеріалу H , мм	X_5	20	10	15
6	Кут нахилу касет (каскадів) α , град	X_6	2,75	1,25	2,0

Можливість відтворюваності даних експериментів визначали за допомогою критерію Кохрена (G), а отриману модель перевіряли на адекватність за допомогою критерію Фішера (F) табл. 2.

Параметри оптимізації в даному випадку були вибрані наступні:

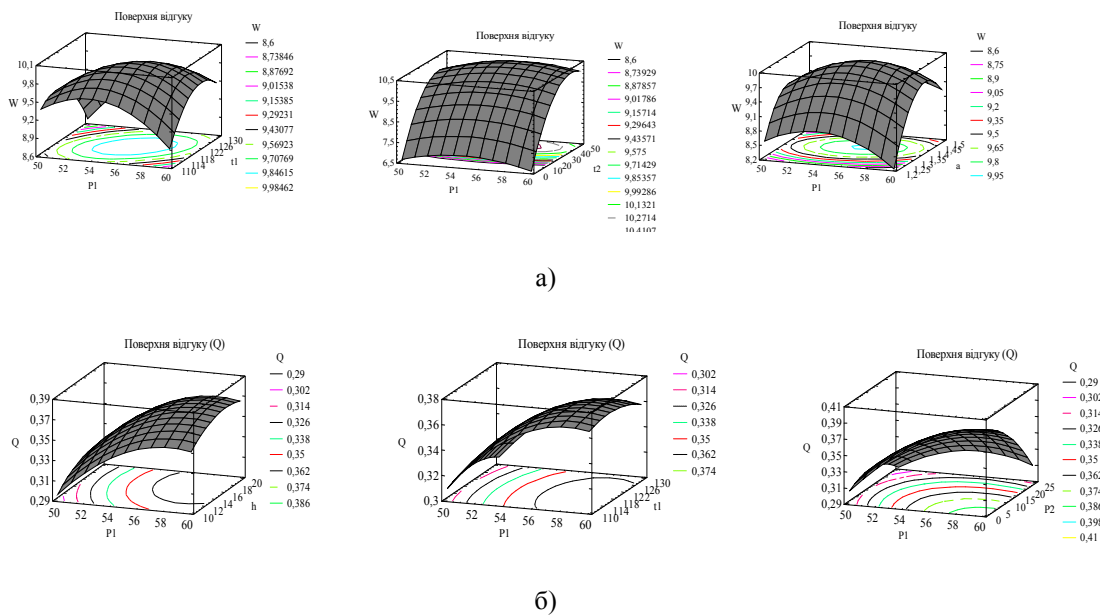
Y_1 – ефект сушіння (W), %; Y_2 – продуктивність (Q), т/год.; Y_3 – енергетичні витрати (E), кДж/кг.

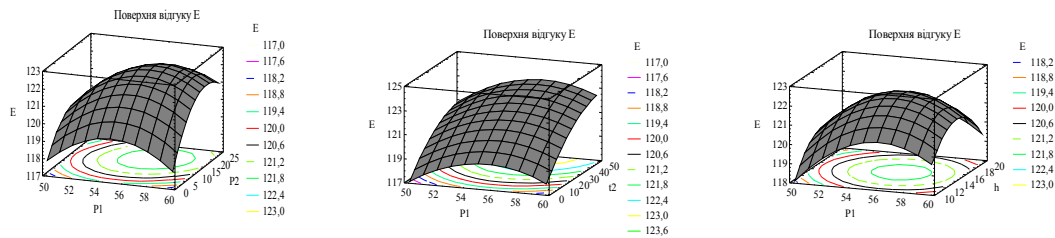
Таблиця 2 – Статистична оцінка нелінійних моделей

№ п/п	Параметр оптимізації	Критерій Кохрена		Критерій Фішера	
		G^p	G^I	F^p	F^I
Соняшник					
1	Ефекти сушіння (W)	0,101	0,182	0,02	2,2
2	Продуктивність (Q)	0,057		0,284	
3	Питомі енергетичні витрати (E)	0,127		1,42	

Для визначення взаємозв'язку між конструктивними та технологічними параметрами, визначення їх оптимального варіанту в роботі проведено математичне планування експерименту.

Процедуру планування експерименту, визначення суттєвості факторів та комплекс обчислень здійснювали, використавши модуль Design of Experiment (DOE) STATGRAPHICS plus for Windows (рис. 2).

в)

Рисунок 2 – Поверхні відгуку та лінії рівного виходу:
 а) для технологічного ефекту сушіння (W); б) для продуктивності (Q);
 в) для енергетичних витрат (E)

Для визначення найбільш суттєвого впливу факторів на цільову функцію використали відображення стандартизованої Парето-карти (рис. 3).

На карті Парето наочно можна побачити фактори та їх взаємозв'язки, що мають статистично-значимі ефекти. На це вказує те, що відповідні стовпці перетинають вертикальну лінію, яка є на 95% тестом для визначення значимості, а також підтверджується графіками головних ефектів і відповідного розподілу.

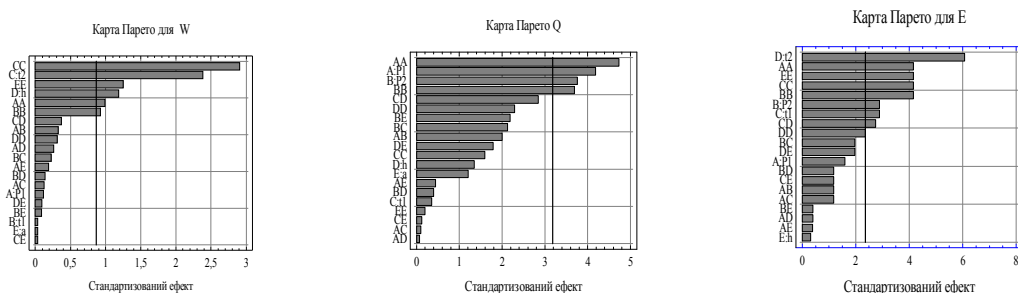

Рисунок 3 - Межа статистичного значення коефіцієнта математичного чекання

Після проведення серії дослідів, побудови Парето-карт для трьох параметрів оптимізації та побудови поверхонь відгуків були побудовані рівняння регресії в кодованих чинниках для трьох параметрів оптимізації:

$$Y_1 = W = 10,4579 + 0,927 \cdot X_1 + 0,529 \cdot X_3 + 0,190 \cdot X_4 + 0,362 \cdot X_5 + 76,124 \cdot X_6 - 0,017 \cdot X_1^2 + 0,006 \cdot X_1 \cdot X_3 + 0,0009 \cdot X_1 \cdot X_4 - 0,010 \cdot X_1 \cdot X_5 + 0,292 \cdot X_1 \cdot X_6 - 0,004 \cdot X_3^2 - 0,0008 \cdot X_3 \cdot X_4 + 0,002 \cdot X_3 \cdot X_5 + 0,067 \cdot X_3 \cdot X_6 - 0,002 \cdot X_4^2 + 0,002 \cdot X_4 \cdot X_5 - 0,010 \cdot X_4 \cdot X_6 - 0,005 \cdot X_5^2 - 0,140 \cdot X_5 \cdot X_6 - 35,560 \cdot X_6^2$$

$$Y_2 = Q = 0,360 + 0,026 \cdot X_1 - 0,023 \cdot X_2 - 0,002 \cdot X_3 + 0,008 \cdot X_5 + 0,007 \cdot X_6 - 0,019 \cdot X_1^2 - 0,017 \cdot X_1 \cdot X_2 - 0,0008 \cdot X_1 \cdot X_3 - 0,0006 \cdot X_1 \cdot X_5 - 0,003 \cdot X_1 \cdot X_6 - 0,015 \cdot X_2^2 + 0,018 \cdot X_2 \cdot X_3 + 0,003 \cdot X_2 \cdot X_5 - 0,019 \cdot X_2 \cdot X_6 - 0,006 \cdot X_3^2 - 0,025 \cdot X_3 \cdot X_5 + 0,001 \cdot X_3 \cdot X_6 - 0,009 \cdot X_5^2 + 0,015 \cdot X_5 \cdot X_6 - 0,0008 \cdot X_6^2$$

$$Y_3 = E = 122,042 + 0,562 \cdot X_1 + 1,013 \cdot X_2 + 1,013 \cdot X_3 + 2,139 \cdot X_4 + 0,115 \cdot X_5 - 1,563 \cdot X_1^2 + 0,506 \cdot X_1 \cdot X_2 + 0,506 \cdot X_1 \cdot X_3 + 0,168 \cdot X_1 \cdot X_4 - 0,167 \cdot X_1 \cdot X_5 - 1,563 \cdot X_2^2 - 0,845 \cdot X_2 \cdot X_3 - 0,507 \cdot X_2 \cdot X_4 - 0,168 \cdot X_2 \cdot X_5 - 1,563 \cdot X_3^2 - 1,18 \cdot X_3 \cdot X_4 + 0,506 \cdot X_3 \cdot X_5 - 0,887 \cdot X_4^2 + 0,843 \cdot X_4 \cdot X_5 - 1,563 \cdot X_5^2$$

Після проведення експериментальних дослідів та зняття відповідних показників, котрі впливають на параметри оптимізації, були побудовані графіки вологоз'єму з попереднім прогріванням та без попереднього прогрівання (рис. 4).

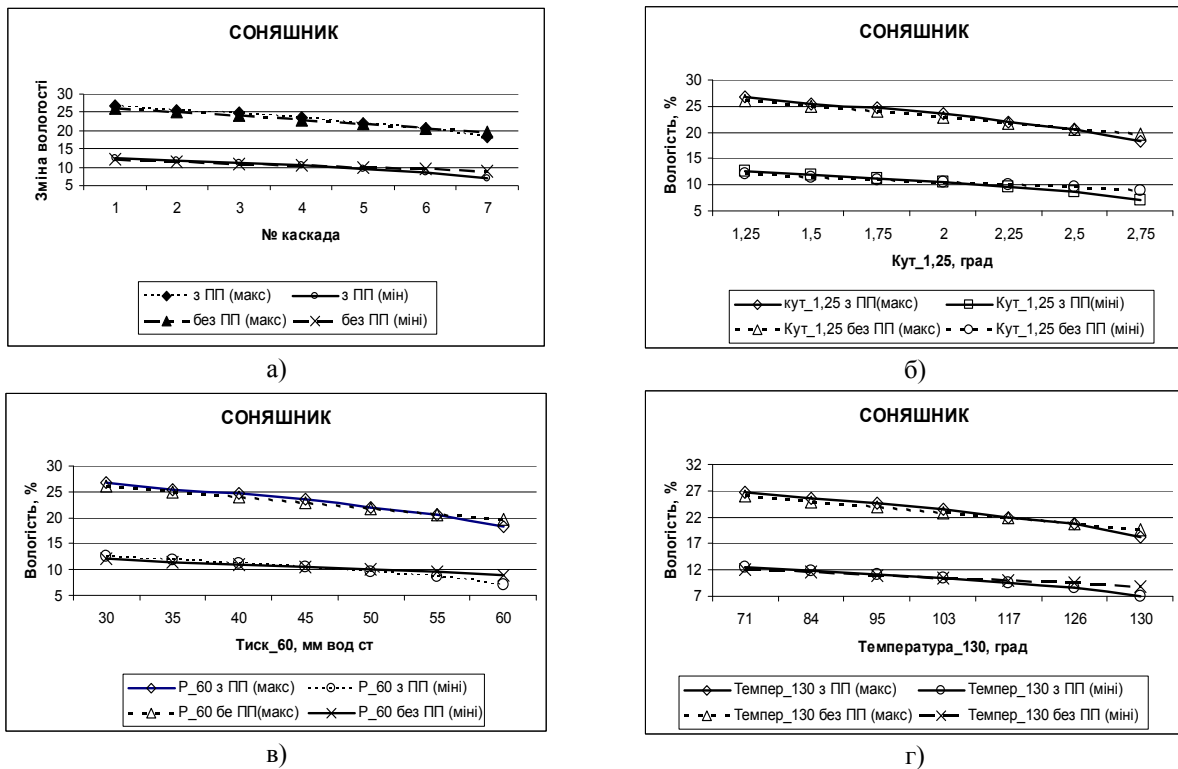

Рисунок 4 – Графіки вологості зернової культури пшениці:
 а) – від кута нахилу каскаду; б) – від тиску; в) – від кількості каскадів; г) - від тиску

В результаті проведення експериментальних досліджень отримані наступні раціональні значення параметрів зерносушарки каскадного типу для сушіння насіння з попереднім прогріванням, при яких підвищується ефективність сушіння (W), продуктивність (Q) і зменшуються енергетичні витрати (E). Значення чинників представлені в табл. 5-7.

Таблиця 5 – Раціональні значення параметрів зерносушальної установки каскадного типу для підвищення ефективності сушіння $W, \%$

Тиск в сушальній камері P_1 , мм.вод.ст	Температура в сушальній камері t_1 , °C	Температура в трубі попереднього прогріву t_2 , °C	Товщина шару матеріалу h , мм	Кут нахилу робочих каскадів α , °
Соняшник ($W = 9.9-10.5\%$)				
55-60	114-126	45-50	12-20	1.35-1.4

Таблиця 6 – Раціональні значення параметрів зерносушальної установки каскадного типу для підвищення продуктивності $Q, \text{т/год}$

Тиск в сушальній камері P_1 , мм.вод.ст	Тиск в трубі попереднього прогріву P_2 , мм.вод.ст	Температура в сушальній камері t_1 , °C	Товщина шару матеріалу h , мм	Кут нахилу робочих каскадів α , °
Соняшник ($Q = 0.37-0.41 \text{ т/год}$)				
55-60	0-50	114-126	12-20	1.35-1.4

Таблиця 7 – Раціональні значення параметрів зерносушальної установки каскадного типу для зменшення енергетичних витрат E , кДж/кг

Тиск в сушальній камері P_1 , мм.вод.ст	Тиск в трубі попереднього прогрівання P_2 , мм.вод.ст	Температура в сушальній камері t_1 , °C	Температура в трубі попереднього прогрівання t_2 , °C	Товщина шару матеріалу h , мм
Соняшник ($E = 123 \text{ кДж/кг}$)				
55-60	0-50	114-126	45-50	12-20

Аналізуючи табличні дані та графіки вологоз'єму, побудовано номограму для визначення ефекту сушіння, продуктивності та енергетичних витрат, котрі необхідно визначати в процесі сушіння насіння в киплячому шарі зерносушарки каскадного типу (рис. 5). На графічних залежностях видно, що сушіння насіння з попереднім прогріванням набагато ефективніше, як з точки зору ефекту сушіння, так і з точки зору часу сушіння.

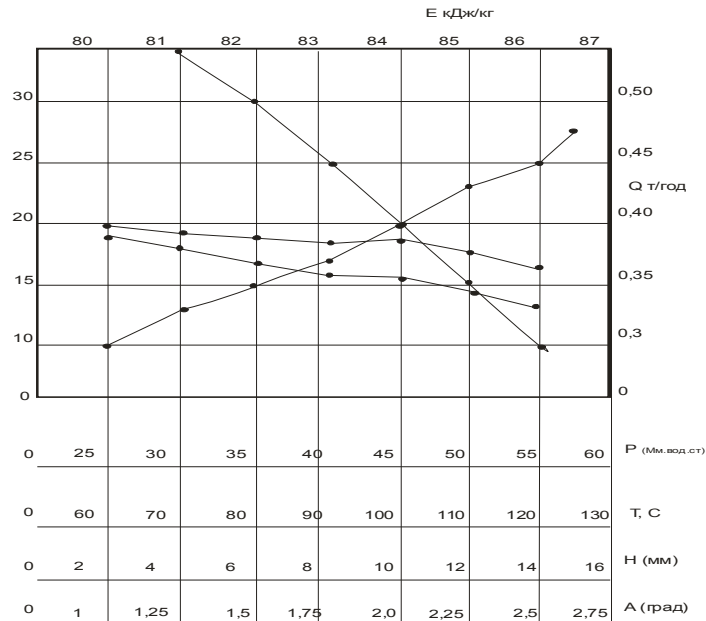

Рисунок 5 – Номограма для визначення ефекту сушіння (W), продуктивності (Q) та енергетичних витрат (E)

Отримані вищенаведені залежності у вигляді графіків, таблиць та номограм показують, що під час процесу сушіння насіння в киплячому шарі на каскадах зерносушарки впливають як параметри сушарки (робочий тиск, кут нахилу каскадів, геометричні розміри решета та його аеродинамічний опір), так фізико-механічні властивості насіння (форма, вага, шорсткість) та шару в цілому (кут вкладання, порозність шару).

Експериментально встановлено область раціональних значень параметрів зерносушарки каскадного типу, при яких спостерігається підвищення якісних показників роботи (ефект сушіння для зернових культур $W=9,9-10,5\%$, продуктивність $Q=0,37-0,41$ т/год, при енергетичних витратах $E=123$ кДж/кг):

- тиск в сушильній камері – $P_1=55-60$ мм.вод.ст.;
- температура в сушильній камері – $t_1=114-126$ °С;
- товщина шару матеріалу – $h=12-20$ мм;
- кут нахилу робочих каскадів – $\alpha=1,35-1,4$ °;
- температура в трубі попереднього прогрівання $t_1=45-50$ °С;
- тиск в трубі попереднього прогрівання $P_2=0-50$ мм.вод.ст.

Література

1. Котов Б.І., Коваль С.М., Шустик Л.П., Цема Т.В. Технічні засоби для зберігання зерна в господарствах України // Пропозиція, 1999.-№ 11. – С. 25-27.
2. Соколов А.Я. Технологическое оборудование предприятий по хранению и переработке зерна. – М.: Колос, 1975. – 496 с.
3. Петренко М.М., Скриннік І.О. Зерносушильна установка касетного типу // Збірник наукових праць КДТУ (техніка в сільськогосподарському машинобудуванні, галузеве машинобудування, автоматизація). Випуск 15. – Кіровоград: КДТУ, 2004. – С.323 - 328.

Одержано 16.04.2007 р.